

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului Muzeul Digital al Romanului Românesc 1901-1932, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național.

Sugestie de citare a arhivei:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

This novel was digitized for the project The Digital Museum of the Romanian Novel 1901-1932, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration.

Citation suggestion:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

S82

N. ȘTEFĂNESCU-IACINT

Spre Carpați...

— ROMAN —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr-1931-1932

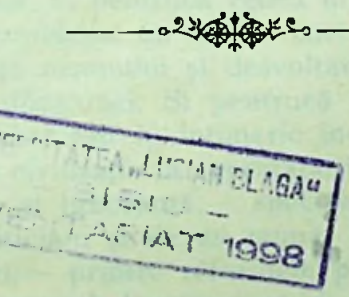
68
Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901_1932

Biblioteca Centrala
L110551160
Biblioteca Centrala Universitara - Sibiu

N. ŞTEFĂNESCU-IACINT

Spre Carpaţi...

— ROMAN —

BUCUREŞTI

Institut de Arte Grafice „EMINESCU" B-dul Elisabeta 6.

1916.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
48044

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/marti901-1932

I

Printre nenumăratele probleme sociale cari preocupau mintea lui Dragomir una îl atrăgeà mai cu deosebire în timpul din urmă: problema națională a poporului din care făceà parte. Erà și natural: fiu al României înfiripată de abià de o jumătate de secol, un crâmpeiu de țară numai,— trupul său sfâșiat fiind în cea mai mare parte pradă stăpânirei streinilor,— atențiunea sa fusese atrasă ușor de necesitatea unei întregiri, nu din motive sentimentale, ci pentrucă vedeà în rezolvarea acestei probleme un interes care priveà însăși existența neamului și desvoltarea lui pe calea civilizațiunei. Și pentrucă crâmpeiul de regat liber erà în întuneric încă, cu o spoială de civilizație la suprafață, iar poporul în mizerie și ignoranță,— speculat de o clasă de politiciani și de un număr infim de latifundiari,— printre reformele pe care le cugetà pentru îndreptarea țărei sale erà și unirea acesteia cu Ardealul, partea cea mai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

înaintată în civilizaţiune a neamului său. De ani de zile demonstrase posibilitatea regenerărei ţărei sale prin această unire, arătând căile de urmat... Şi visătorul hulit a fost fericit în ziua când stârnindu-se conflagraţiunea generală a văzut apropiindu-se ziua mântuirii neamului.

Amuţise toate glasurile. Glasul lui Dragomir a învins atunci tăcerea, arătând că românii au un ideal de îndeplinit.

A fost într'adevăr o ezitare generală în acel timp; după bătălia dela Marna însă situaţiunea îndeplinirei idealului naţional român a fost pe deplin lămurită din punct de vedere extern şi ceeace îl preocupà de atunci pe Dragomir erà cum să determine în năuntrul ţărei şi faţă de conducătorii săi dubioşi luarea marei hotărâri.

Neapărat că în asemenea condiţiuni un om ca Dragomir nu puteà să fie admirat de „societatea" în care ca orice om trebuià să trăiască. O sublimă înălţare sufletească însă îl făceà tot mai nepăsător de atmosfera în care trebuià să cugete astfel, iar lupta lui pentru acest ideal nu puteà să fie de nimic înfrântă.

*

Erà într'o noapte de toamnă, Dragomir treceà întâmplător pe strada „Intunericului" din oraşul Dâmbu. Un sgomot de voci dinăuntrul unui han îi atrase atenţiunea. Hanul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cu pricina nu era altul decât vestitul han „la Plopi" cuib de apași și gazdă permanentă de hoți. Ca niciodată Dragomir, atras de gălăgia turburătorilor tăcerei nocturne, se apropiă de hanul numit și prinse a cercetà cu amănuntul localul acesta de adăpost comun. Curiozitatea sufletului său îl atrăgeà într'acolo cu o putere neînțeleasă. Par'că îi spuneà cinevà: du-te de vezi ce fac semenii tăi, ce cugetă, ce simt și ce voesc în aceste momente mari prin care trece omenirea... Ce-i preocupă în clipa supremă nu numai pentru aceastà omenire dar și pentru țara care având cele mai mare revendicări de făcut are și datoria de a plătì cel mai însemnat tribut de sacrificii.

Curtea hanului în care intrase erà o mizerie. A trebuit să se înămolească în noroiu, în pae și coceni și să respire un aer pestilențial până când să ajungă la odăile hanului, niște ghimerlii în care trebue să te apleci ca să poți intrà. Privind pe un ochiu de geam a putut vedeà într'o odae, la lumina unei lămpi bătută în perete, șapte indivizi jucând. Unul dintrânșii cântà cu armonica, iar ceilalți gesticulând, săreau pe duşumelele stricate.

Când jocul încetà o sticlă cu vin de pe o mescioară dintr'un colț al camerei le potoleà setea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dragomir prinse câtevà crâmpee din discuţiunea lor. Proectau un furt pentru care erau preparaţi cu toate cele necesare, precum un inel plin de chei, pe care unul dintr'înşii îl agità din când în când, cuţite şi revolvere.

Dragomir se retrase spre a nu intrà în conflict cu apaşii. Nu îl răbdă însă inima să nu intre la cârciumarul Părpătilă, stăpânul hanului, spre a obţine lămuriri. Erà pentru prima oară când făceà această descindere cu scopul de a cercetà moravurile noastre.

Cârciuma lui Părpătilă este o tavernă în care ca să poţi intrà trebuià să te laşi în jos pe o scară. Cu pământ pe jos are ca mobilier în afară de tejgheaua plină de sticle şi ţoiuri, o bancă de lemn şi două scaune de asemenea. Cârciumarul, un om gras şi roşcovan ca de 50 de ani, cu figura aspră şi ochii şireţi, aveà înfăţişarea unei adevărate gazde de hoţi. Cu un gest de politeţă prefăcută se înclină înaintea lui Dragomir, când acesta se scoborâ în cârciumă.

— „Cu multă plecăciune, domnule Dragomir",— fu întâmpinarea cârciumarului,— şi „ce vânt te aduce pe la noi la vremea aceasta"?

Dragomir nu apucă să spună bine „bună-seara" când un alt „bună-seara" se auzì din gura samsarului Haim care intrà în acel moment în tavernă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Aceiași mirare manifestă și acesta pentru prezența lui Dragomir în acel local. Neapărat că erà rândul acestuia să se explice și începù să le spună că a fost atras de sgomotul din odăi și că curiositatea l'a făcut să vadă ce este. Le-a istorisit cele ce a văzut și a auzit în odaia hanului, reproșând cârciumarului că îngăduește pe acești suspecți pe cât de vătămători publicului pe atât de periculoși și pentru el însuși întrucât s'ar puteà expune la neplăceri din partea autorităților. Le spuse că apașii plănuiau un furt, deducând pentru cârciumar consecințele de a-i fi avut în adăpostul său.

Părpătilă răspunse surâzând să nu-i poarte de grije, căci el, Dumitru Părpătilă, om cu stare, este alegător în colegiul I de Cameră, și este omul d-lui deputat Svântă-pământ și unul este în orașul său Svântă-pământ! Instrucția pe mâna lui, parchetul pe mâna lui, nu mai vorbim de poliție care e un fleac.

— Indrăznește vreun comisar să intre aici la mine? Imi pare rău, d-le Dragomir,—ziceà de după tejghea cârciumarul, cu un gest de indignare,— nu-l cunoști pe Părpătilă!... E mâna dreaptă în alegeri a lui. Svântă-pământ! Lasă votul meu, dar 'al lui socru-meu? dar al lui nașu-meu? dar al lui Ioniță, care

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mi-e tovarăș la afacerea de lemne tăcte? Și câte nu mai poate să aducă prăvălioara asta a mea în timp de alegeri? Aici e club în timp de alegeri d-le Dragomir! Se cunoaște că nu ai idee de ele!

Radios și întinzând mâinile prin prăvălie exclamă: „E plin locul acesta atunci... Și să-l vedeți pe d. Svântă-pământ vesel, dând paharul în mâna alegătorului și să-l auziți strigând de răsună prăvălia: „Să trăiți băeți!" E o plăcere domnule D.agomir, să mă crezi.. Nu cunoști plăcerile acestea... Ce păcat! Ce mai treabă ai face și dumneata, dacă te-ai da cu un partid. Dar, de... ambiția d-tale, cu știu ce este, dar rău făci crede-mă, mă înțelegi, ce bine e să fii mare... Adu băete câte un pahar la domnii, că doar mă vizitează rar,— strigă cârciumarul întrerupându-și vorba și mai mult spre a nu-i da ocaziune lui Dragomir să-i răspundă la reproșuri.

Dragomir a ținut să protesteze mai întâiu împotriva paharului cu vin, pretextând un vițiu al stomacului, adăogă totuși că nu a râvnit niciodată la mărirea lui Svântă-pământ și că i-o lasă pe seamă. Revenind la chestiune a observat cârciumarului că nu e bine să se pună la adăpostul abuzului de autoritate al unui speculant politic ordinar ca Svântă-pământ și că el ca om trebue să caute să-și dea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

seama de ceeace este bun şi drept şi să procedeze potrivit cu conştiinţa că serveşte dreptatea şi omenia.

—„Dacă dumneata,— îi spuse Dragomir,— constaţi că suspecţii din hanul d-tale, au porniri care ameninţă viaţa şi averea semenilor, dumneata să-i descoperi şi să-i loveşti!"

Cârciumarul râse cu mare poftă şi-i spuse lui Dragomir că toate acestea sunt copilării... că, —să nu se supere, — dar mai auzise despre el că susţine aşà cevà, dar par'că tot nu-i veneà să creadă...

— „Cum se poate,— adăogă cârciumarul, — găsì un om care să dea cu piciorul interesului său? Dar ce sunt nebun? —repeta într'una... Nebun curat aşi fi... dacă 'mi-aşi gonì clienţii! Auzi dumneata! Ba nu zău, dumneata aşà ai face? Zău dacă n'ar râde cu haz d. Svântă-pământ, dacă i-aşi spune-o!"

Samsarul Haim care până atunci ascultase discuţiunea fără să zică un cuvânt întră în vorbă şi el.

— Să-mi daţi voie îngăimă Haim cu o voce piţigăiată, eu nu înţeleg să iau partea nimănui fiindcă nu aşi vreà să contrazic pe nici unul. Eu sunt samsarul Haim şi am nevoe să fiu bine cu toată lumea. Ochii mei văd multe, dar gura mea vorbeşte numai la interes.... Atât aşi puteà numai să spun că de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

câte ori am cerut mai cu stăruință dreptul meu, de atâtea ori am mâncat bătae. Iatămă și acum sunt legat la cap, după cum mă vedeți... Capul spart! Pentru ce? Pentrucă am făcut cuivà vreo nedreptate? Dar de unde! Pentrucă mi-am căutat dreptul meu.

Și Haim începù să istorisească cum după șase luni de alergătură, un adevărat martiraj, reușind să vândă o proprietate, în loc de o mie de lei cât convenise cu clientul sau cumpărătorul plata comisionului, se pomenise numai cu o sută. Cumpărătorul după tranșarea afacerei, pusese pe colegul lui Haim de samsarlâc Potârcă să-i discute acestuia reușita afacerei. Potârcă susținea astfel că el îl hotărâse pe cumpărător să cumpere și că tot prin stăruința lui la vânzător se realizase vânzarea. Potârcă vindeà pe colegul său pentru cincizeci de lei. A urmat proces,— spuneà Haim,— cumpărătorul însă a jurat, căci altă dovadă nu a avut. „L'am insultat pe sala judecătorii, iar el, ajutat de Potârcă, mi-au spart capul. Să-i dau în judecată? Mă tem că amenda la care voi fi condamnat că va fi mai mare decât acea a celui care m'a lovit. Eu sunt samsarul Haim și el este, vorba d-lui Părpătilă, alegător în colegiul I. Il va apără, poate, Svântă-pământ!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Unde este dar dreptatea,— să nu te superi, domnule Dragomir?"

— De ce nu te-ai îngrijit să obţii un înscris? — întrebă Dragomir.

— Pentrucă nu a voit să mi-l deà,— răspunse Haim, iar eu ce să fac dacă clientul nu vreà să-mi dea înscris, să mor de foame? Dacă i-l cer spune că eu vreau să-l înşel... Dar mai bine e să tac... că Haim trăeşte cu tăcerea.

— Bravo domnule Haim,— sbieră cârciumarul,— iar pentru asta mai poftim un pahar, şi-i întinse un pahar mare de vin.

Desgustul pe care i-l provocase lui Dragomir taverna începù să-i pară mai suportabil faţă cu interesul pe care i-l ofereà cunoaşterea mentalităţei acestor oameni, şi dându-şi seama că atât cârciumarul cât şi mai cu seamă samsarul vin în contact cu întreaga „societate" schimbă tonul şi căută să se apropie de ei spre a le smulge ceeace au pe inimă. Făcù şi el o cinste convorbitorilor săi, iar aceştia prinzând la limbă şi crezându-l câştigat în „partida lor", cum se exprimà Părpătilă, începură să le dea drumul pe şleau. Haim în deosebi, erà mai mult decât interesant. Dragomir surprinse la evreu o inteligenţă rară şi ceeace-l interesà şi mai mult: cunoaşterea lumei.

— „Eu cunosc lumea,— se lăudà Haim,—

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şi în privinţa asta ştiu întotdeauna ce vorbesc. Dacă aveţi nevoe de vreo informaţie să o cereţi dela Haim. El ştie toate.

Şi pentrucă adineaori vorbeaţi de cinste să vă fac şi eu o afirmaţiune, nu din ură ci din dreaptă judecată: eu, domnule Dragomir, când ies în piaţă văd numai hoţi".

— Exagerezi d-le Haim,— răspunse Dragomir.

— Să mă erţi, — răspunse Haim, — dar n'am exagerat de loc. Şi doar nu vreau să spun că sunt hoţi pentrucă m'au înşelat numai pe mine. Iai pe toţi de scurt cum au făcut averile şi ai să vezi.

— Cine poate oase roade,—vorbì cârciumarul de după tijghea.

— Dar ce eu zic altfel?—replică Haim.

— Când găseşti nu pierzi ocazia nici dumneata, domnule Haim,— îi spuse Părpătilă.

— Mai întrebi? răspunse acesta... ce, ai vreà ca Haim să moară de foame? Dar lui Haim nu trebue să-i cereţi socoteală... El joacă după cum îi cântă alţii... Om sărac... Şi fiindcă venì vorba... Să vă spun ce mai afacere am făcut cu d. primar „Stinge-fonduri"... Tii! Ce deştept băiat e „Stinge-fonduri"! Ascultaţi! Poate că aţi văzut cazanul acela din răspântia din piaţă... A stat acolo mai multă vreme... O mie şi cinci sute de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

franci am câștigat eu dela el... Deștept băiat, vă spun drept, și mult îmi pare rău că nu mai e primar și acum!...

— Ei, și cum s'a făcut,— întrebă Dragomir?

— Foarte simplu,— răspunse Haim. D. primar a vândut cazanul prin mine lui Herșcovici, fiindcă primăria nu aveà nevoe de el. Il cumpărase,—se zice,— pentru baia municipală, în realitate însă nu a servit la nimic și deaceea l'a vândut. Beneficiul net din această vânzare a fost de trei mii de lei, din care eu Haim am luat jumătate: o mie cinci sute de lei, iar d. primar cealaltă jumătate.

— Bravo!— exclamă cârciumarul,— dar bine a-ți învârtit-o! Nu... că e deștept băiat „Stinge-fonduri", vorba dumitale, domnule Haim... Am mai auzit eu despre el multe... Dar chestia e cum a aranjat-o la primărie?

— Ei, ce de asta te vaiți?—răspunse Haim. Dar asta a fost un fleac! Câte afaceri mai mari nu a învârtit el, iar socotelile au eșit de minune la primărie! Asta a fost o nimica toată... Afacerea întreagă: opt mii de lei, din care trei mii am luat noi; două mii s'au trecut ca cost al cazanului, iar restul de trei mii de lei, i l'am lăsat lui Herșcovici. A trebuit să câștige și el... Eu însă am luat banii dela acesta... Cei trei mii de lei mi i-a dat mie

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

în mână... Banii au fost în mâna lui Haim... aici, şi Haim întindeà palma dreaptă, şi o priveà. Şi aşà m'am dus cu ei la d. primar. Ce băiat deştept! Dar, domnule Dragomir, să nu te superi... Bine ar fi să faci şi d-ta niţică politică! Ah, ce om ai eşi! Secretar general să fii... şi să-i dai lui Haim furnituri... Tii, ce mai treburi! Dumneata numai să dai ordin şi Haim este pretutindeni... Şi atunci să vedeţi sutele de mii... avere mare, casă mare... echipaj...

— Vezi mă Haim să nu te pricopseşti înaintea mea,— râse cârciumarul. Vezi să nu mă laşi pe jos!

Discuţiunea aceasta îi zdrobise sufletul lui Dragomir... Se silì însă să simuleze interes pentru dânsa, spre a descoperì unele taine pe care deşi le bănuise dar nu avusese încă ocaziunea de a-i fi precizate prin realităţi. Pentru a-i provocà întâmpină dar că nu înţelege cum un secretar general, sau un ministru chiar, ar puteà să facă asemenea afaceri... Şi doar atâta îi trebui lui Haim, ca să deslege sacul cu cele ştiute...

— Să-ţi spun eu, domnule Dragomir, — reluă Haim,— căci să mă erţi, văd că dumneata nu ştii nimic. Ai idee despre furnitura de opinci, dela ministerul de răsboiu?

— Nu am nici o idee,— răspunse Drago-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mir,— decât despre afacerile făcute la acest minister care s'au discutat prin ziare și în Parlament. Și după câte mi-aduc aminte despre așà cevà nu a fost vorba.

— Ce crezi dumneata,— spuse Haim,— că se scriu toate la jurnal? Câte nu se trec cu vederea și câte rămân nedescoperite!

— Cunoști pe ministrul „Burtă-Verde"? Nu-l cunoști! Știam... O vorbă numai a pus și afacerea a fost gata... Toată furnitura de opinci a fost dată lui Șmecherescu, și bietul Șmecherescu care mai acum câtevà luni nu aveà pantaloni, acum să-l vezi elegant, parc'ar fi și el ministru... Ce să-ți mai spun că opincile sunt scurte și nu se pot întrebuința!

— Ei, aici să-mi dai voe domnule Haim, —ripostă Dragomir,— nu-ți permit să bănuești patriotizmul miniștrilor noștri. Nu se poate concepe un asemenea mizerabil. Mintea mea refuză să admită o canalie decăzută astfel la conducerea Statului nostru în momentele acestea. Nu te cred... Poți să spui orice... Mai sunt și invențiuni... Asta nu se poate... căci atunci ar trebuì să admit că suntem condamnați... și aceasta nu pot, nu vreau s'o admit...

Samsarul revoltat se ridică după scaun și bătù cu pumnul în masă.

— Nu există patriotism când e vorba de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

bani,— domnule Dragomir! Dumneata nu vezi un şef de partid milionar vândut şi atâţi politiciani din fruntea ţării conrupţi cu bani nemţeşti? Unde le e patriotismul?

— Aceştia,— răspunse Dragomir,— pretind că s'au vândut pentru o credinţă, dar ceeace îi trădează este că ascund această vânzare dovedită. Adevărul este că unii s'au vândut pentru interese politice; alţii pentru interese băneşti, sau însfârşit şi pentru unele şi pentru altele... Dar chiar şi cei care pot invocà credinţa lor, vând năzuinţele unui neam întreg. Noi însă nu vorbim de aceşti vânduţi, vorbim de miniştri şi aceştia... întrucât ar puteà fi bănuiţi?...

— Bine dar,— răspunse Haim,— Dumneata nu vezi ce scriu ziarele despre guvern? A lăsat să treacă momentul dela Lemberg... momentul intrărei Bulgariei în războiu împotriva Serbiei... De ce? Dumneata nu vezi că o scaldă şi guvernul?

— Domnule Haim, — zise Dragomir, — văd că eşti tare în politica internă şi că nu te pot biruì. Imi plânge inima de ceeace îmi vorbeşti şi par'că tot nu aşi vreà să le cred. Sunt totuşi atât de interesante cunoştinţele d-tale practice că dacă doresc cevà mai cu tărie în acest moment este să cunosc lumea după arătările d-tale. Iţi voi rămâne recu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

noscător dacă mă vei introduce în „societatea" în care trăeşti, şi nici eu nu te voi uità atunci când va fi vremea.

— Să trăeşti domnule Dragomir,— răsună de după tijghea glasul dogit de băutură al cârciumarului... Aşà te vreau... Să te dedai cu lumea că nu merge!

II

Intors acasă la miezul nopţei Dragomir se simţeà buimăcit de cele ce văzuse şi auzise. Nu se aşteptà la atâtea din dugheana aceia infectă. Această dugheană reprezinta realitatea, o realitate atât de dureroasă pentru năzuinţa sa în privinţa viitorului ţărei sale.

A reflectat adânc asupra celor spuse de evreul Haim, pentrucă spusele lui nu reprezintau numai o părere izolată ci erà părerea cafenelelor şi prăvăliilor pe care acesta le colinda zilnic. Cuvintele sale reprezintau aşà dar o opinie generală şi... atunci în ţară la noi, gândeà el, e un adevărat dezastru moral, iar împrejurările războinice care au vindecat multe păcate în ţările care se războesc, la noi le-a înmulţit. Mai erà însă o nădejde

Muzeul Digital al Romanului Românesc
48044 78

care licăreà în sufletul său şi aceasta îi dădeà curaj. Gândul că mai sunt si alte realităţi în ţara aceasta afară de aceea care i se înfăţişase, îi luminà mintea. Se gândì la poporul de jos şi mai cu seamă la poporul dela ţară, iar amintirea înălţătoarei, a neîntrecutei conştiinţi de datoriile cele mai sfinte de pe câmpiile Bulgariei, cu ocaziunea campaniei din 1913, îl făceà să se reîntoarcă la vechea sa credinţă că în cele din urmă tot conştiinţa dreptăţei va biruì şi că ţara aceasta nu e perdută. Cu aceeaşi încredere îşi amintì apoi de elita intelectuală cinstită şi modestă din ţara aceasta, care cercetează şi cunoaşte tot şi aşteaptă cu resemnare şi încredere prefacerea ei din temelii. Da, avem o elită intelectuală, —îşi ziceà,— şi este şi aceasta o realitate. Ea formează astăzi adevărata opinie publică a ţărei la care s'au raliat unele partide politice din opoziţie şi o parte importantă a presei noastre. Sunt dar speranţe de isbândă îşi zise Dragomir, căci există reazimul năzuinţelor acestui popor. O sforţare supremă căci pregătirea există.

Totuşi pe Haim nu puteà să-l uite şi se hotărâ să-l urmeze într'o explorare a cercurilor cunoştinţelor sale.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

III

Băcănia „la butoiul mare" este cea mai bună băcănie din orașul Dâmbu. Ii mergeà însă numele acesta nu doar pentrucă ar fi avut cele mai bune și convenabile articole, ci pentrucă de acolo târguià elita orașului. Și cu toate că ceeace se vindeà într'însa erà de calitate inferioară și mai scump, totuși lumea năbuià acolo că să zică că face parte din elită.

Patronul d. Nae Ciupitu, un băiat deștept și el, atrăsese *lumea bună* a orașului prin eleganța prăvăliei și prin purtarea sa elegantă. Știà apoi cum să cinstească „autoritățile" orașului cu care erà astfel în termeni foarte buni, căci d. Nae Ciupitu aveà în afară de băcănie și local de aperitive dela care câștigà tot așà de bine, de oarece erà mare meșter în dresul băuturilor spirtoase.

Pela orele unsprezece dimineața începeau să-i vină mușterii la aperitive. La această oră Dragomir se înființă într'una din zile în băcănia la „Butoiul mare". Il găsi acolo pe Haim, stând de vorbă cu patronul. La intrarea lui Dragomir în prăvălie acesta fu prezintat de către Haim d-lui Nae Ciupitu, care nu-și putù ascunde bucuria că dobândește un nou client. Căută dar să-și afirme veselia coman-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dând „un rând" după care comandă retrăgându-se cu toţii în odaia specială de aperitive Haim şi cu Dragomir luară loc la o masă.

Rândul de pahare cu vin sosit, d. Nae Ciupitu întrebă graţios pe muşterii dacă nu ar dorì şi cevà icre, căci 'i au sosit cişituri proaspete. Dragomir care numai la „aperitive" nu se gândeà îi lăsă lui Haim sarcina de a primì comenzile făcute de însuşi patronul şi de a le consumà.

Masa la care şedeau Dragomir şi cu Haim fiind în dreptul uşei, aceştia putură vedeà intrând în băcănie un domn înalt, blond, în vârstă ca de 50 de ani, foarte elegant îmbrăcat.

Patronul prăvăliei le şoptì încet: „fostul poliţai Năstase Lung-de-mână". Noul venit privì în odaia „aperitivelor" şi zărind acolo pe d. Nae Ciupitu împreună cu ceilalţi doi muşterii salută şi apoi îşi întoarse privirile către cutiile cu conserve de pescărie şi către putinile cu icre şi celelalte bunătăţi sărate din băcănia la „Butoiul mare".

După ce stăpânul comandă unui băiat din prăvălie să servească pe d. „Năstase", profitând de ezitarea acestuia de a intrà la „aperitive", începù, neavând ce vorbì şi din dorinţa de a-'l distrà pe Dragomir, să-l descrie pe fostul poliţai.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu-l cunoşti pe „Lung-de-mână", d-le Dragomir? — întrebă d. Nae.

— Mai mult din vedere, aşà... răspunse Dragomir.

— Din vedere, nu ştii nimic... reluă d. Nae surâzând...

— De unde însă porecla de Lung-de-mână, întrebă Dragomir?

— Dela isprăvile din timpul când erà poliţai, —răspunse d. Nae. Ce nu ştii? A făcut o avere întreagă din poliţie... Când descoperea un furt împărţeà pe jumătate cu hoţul ca să-l facă scăpat, dacă nu-i luà el tot numai ca să-l lase în pace... 300 de franci pe lună regulat dela brutari ca să-i lase să deà lipsă la greutatea reglementară a pâinei... 400 de franci pe lună regulat, pardon... dela Café-Chantant ca să lase pe patroana localului să-şi facă mendrele...

— Bravo pişicher zise Haim!

Discuţiunea le fu întreruptă în acest moment din cauză că d. Năstase, intră în odaia „aperitivelor". Morfolind în gură o bucăţică de sardea de „lissa" fostul poliţai se aşeză pe un scaun la o masă vecină cu acea la care şedeau Dragomir şi cu Haim.

D. Năstase intră în vorbă cu vecinii săi de-adreptul, căci d-sa se socoteà om cu mare popularitate, aşà că nu mai ţineà la banala formalitate a prezentărilor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ce or fi păţit prietenii noştri, —glăsui el,— că nu au răspuns până acuma la apel?... A... ha! că bine zici... Ghiţă Roşcoveanu a fost aseară la un chef... A botezat frate-su Ioniţă un copil al lui Dumitru Spală-Varză... Sigur că o fi stat până la ziuă... Licheaua de Istrătescu a jucat cărţi azi noapte până la două la clubul „Viitorului" şi nu cred să mai vie căci trebuie să fie amărât de tot: l'a curăţat de 10.000 de franci, arenda pe care trebuiă să o înumere proprietarului său Nicolaidis zilele acestea...

— Şi, nu mai are alte parale d. Istrătescu, întrebă Haim?

— De unde? ridică din umeri fostul poliţai!

— Va să zică,— reluă Haim,— proprietarul poate cere rezilierea contractului de arendare... şi ştiţi că aşi aveà eu un amator pentru moşia d-lui Nicolaidis!?

— Să nu te împingă păcatele domnule Haim, —zise fostul poliţai,— să-i bagi cevà în urechile lui Nicolaidis că să ştii că nu e bine de dumneata... Să te ferească Dumnezeu să afle Istrătescu...

Evreul tresări de greşeala pe care o făcuse vorbind şi căută să o dreagă.

— Eu să spun cevà d-lui Nicolaidis? Să mă pun rău cu d. Istrătescu? Dar ce de cri

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

îl cunosc?... Cât grâu nu i-am vândut eu? Şi de câte ori nu am câştigat dela dânsul parale?

Patronul băcăniei intervenind în favoarea lui Haim,— cu toate că ştiă că acesta tot va face isprava, — îl liniştì pe d. Năstase cu vorba că Haim nu divulgă ce aude în prăvălia sa. Şi ca să schimbe discuţia amintì de cazul fostului casier dela primărie Ciupercescu, care dăduse la cărţi într'o noapte tot la clubul „Viitorului" suma de 20.000 de franci, luată din casa comunală, iar a doua zi s'a dus de s'a aruncat înaintea trenului.

— Aşà sfârşesc secăturile astea...—vorbì îngâmfat fostul poliţaiu... Nu mai este nici o cinste în administraţie... Nu avem funcţionari... Şi adresându-se d-lui Nae îi comandă: „Adu-mi o litră cu vin... de acela şampanie, ştii dumneata de care îmi place mie".

Iar pe când patronul repetà comanda băiatului din prăvălie, d. Năstase Lung-de-mână continuă...

— „Asta e ţară dom'le? Nu avem funcţionari de carieră!... Vai de ea de administraţie... Nu apucă un om de ispravă să intre într'însa şi încep cu hula împotriva lui... Câte sacrificii n'am făcut eu în poliţie şi poftim! S'a schimbat guvernul care mă numise, am fost scos şi eu... Serviciile mele aduse oraşu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lui, cinstea mea... toate nu au fost nimic... Şi pe cine a adus în loc? un mototol... un nimic... Asta-i ţară dom'le?"

Băiatul aduse litra cu vin, iar d. Năstase începù să umple paharul şi să soarbă. Stăpânul băcăniei, Dragomir şi cu Haim se uitau lung unul la altul fără să zică un cuvânt.. Fostul poliţai continuă să-şi laude fosta sa administraţie poliţienească.

— Ce,—spuneà el,— fiindcă am fost acuzat de falşul statelor de plăţi ale gardiştilor? Dar m'a întrebat cinevà ca să-i pot spune cine a fost vinovatul?

Haim curios ca întotdeauna să afle totul, şi întrucât despre această potlogărie nu avusese cunoştinţă, îl întrebă pe fostul poliţai:

— Mă iertaţi coane Năstase, dar ce-i cu falşul statelor de plăţi?...

— Ce să fie? Altul a făcut-o şi eu trag ponosul... Intrebaţi-l pe fostul primar Stingefonduri... El mi-a cerut să trec în state drept gardişti oameni care-i făcuse servicii la alegeri...

— Şi primeau aceştia lefile respective, întrebă mirat Dragomir?

— Asta nici vorbă, — răspunse Lung-demână,— dar de unde sunt eu vinovat pentru aceasta? Sub-altern mă 'nţelegi... Funcţionar conştiincios... şi-atât!...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Dar cu paza orașului cum stăteam atunci?— întrebă Dragomir.

— Ei,— răspunse d. Năstase, — paza orașului! ce vorbești și dumneata? dar când o fi să te fure hoții poate să te păzească și zece gardiști... Pă mine crezi că nu m'au furat pe când eram polițai?!...

— Și tot nu i-ați mai prins coane Năstase — întrebă băcanul?

— Am ieșit din poliție, — răspunse d. Năstase și... vezi dumneata, ce puteam să mai fac?... Știi că cu noua poliție nu mă împac...

Fostul polițai care se încurcase rău în discuțiune găsì în acel moment ocaziunea să schimbe vorba.

Intrase în băcănie prefectul Sandoleano, mai exact Sănduleanu, căci d. prefect care suferea încă de boala elitei își pocise numele în franțuzește ca să pară că este mai mult decât ceeace îl arătà realitatea. Intr'adevăr realitatea îl prezintà pe d. Sănduleanu ca pe un om extrem de comun. Diform și gras și fără nici o expresie în figură, nu ai fi zis că e „autoritate" decât dacă i-ai fi suprins manierele brutale.

Intrase în prăvălie fără să spună bună ziua, și cum îl zărì pe patron la „aperitive" îl întrebă cu glas răsunător: —„Ai noștri nu sunt pe aici?"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu sunt, coane Săndulene, — fu răspunsul băcanului,—nu au venit încă până acum....

Fostul poliţai Năstase ca să pozeze ca făcând parte din „ai noştri" ai d-lui prefect, se ridică de pe scaun, salută până la pământ pe prefect şi eşind dela „aperitive" intră în băcănie.

Prefectul abià mulţumì, aducând degetul la pălărie şi se eschivă de fostul poliţaiu întorcând capul către o cutie cu icre negre moi pe care simulà că o examinează cu atenţiune. Intră chiar în vorbă asupra preţului lor cu d. Nae care dela venirea acestuia intrase în băcănie.

Conu Năstase, refuzat în chipul acesta, umilit faţă de Dragomir şi Haim, care văzuseră totul, se întoarse la masa sa vădit enervat.

— Il cunoaşteţi domnilor, — îi întrebă conu Năstase pe vecinii săi,—arătând spre prefect?

— Cum să nu, — vorbì Haim... domnu prefect...

— Nu vă speriaţi de el domnilor, — deschise mai bine gura fostul poliţai, — a ajuns acolo unde îl vedeţi ştergând hainele şi sărutând mâna d-lui ministru Rahoveanu... E sluga lui plecată... Ce unde îl vedeţi că îşi dă ifosele astea?... Nu e nimica de el... Credeţi că face ăsta vre-o administraţie? Administraţie de ciupeală... S'a pricopsit după urma politicei şi a prefecturei...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— E mare... deştept, spuse Haim... Ce mai m'a învârtit când a cumpărat via dela d. Muşetescu. De trei ori am vrut să mă lipsesc de afacere... dar de... domnu prefect.., nu puteam să nu'l servesc... Şi tot el a reuşit... Muşetescu nu s'a ales cu nimic... Via ipotecată... iar creditorul o scosese în vânzare... D. prefect îl pusese pe acesta să i-o vândă. Unii spun că chiar d. Sănduleanu îi dăduse bani ca să-l împrumute pe Muşetescu pentrucă pusese ochii pe ea de mult... D. Muşetescu apoi are doi băeţi funcţionari şi nu se puteà împotrivì... Aşà, i-a vândut-o pe preţul ipotecei: 20.000 de franci, vie care face cel puţin îndoit.

— Dar ce, numai via şi-a cumpărat-o aşà, dar pădurea din „Ciorăşti"? dar casele? toate au fost luate pe nimic prin abuz de autoritate, adăogă fostul poliţai...

Haim rugă pe conu Năstase să facă gura mai mică de teamă să nu audă d. prefect... dar fostul poliţaiu care se aprinsese puţin şi de vin strigà tot mai tare. Noroc că în momentul acela intră în băcănie Stănică Dârlogeanu un om tânăr ca de 40 de ani cu înfăţişare grotească, guraliv şi de o obrăznicie desgustătoare... Apariţia acestuia îl făcù pe fostul poliţai să-l uite pe prefect... Prezenţa lui Dârlogeanu şi intimitatea sa cu prefectul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

îl supăra și mai rău, căci cu toate că fusese zărit de Dârlogeanu, nici acesta nu'i dăduse nici o atenție...

— Uite'l și pe ăsta,— făcù Lung-de-mână, fost ajutor în biroul de inginerie al lui Ioniță Șovăială... După ce că l'a adus în sapă de lemn pe bietul Șovăială, se mai dete și pe lângă nevastă-sa... iar astăzi marele inginer este pe drumuri fără casă, copiii nenorociți, iar Dârlogeanu e mare proprietar și după cum îl vedeți... beà cu prefectul... și ca mâine o să-l vedeți primar.

— E om bogat și deștept,—spuse Haim.

— Iacă-l și pe d. Albianu, exclamă samsarul. D. bancher Albianu... A venit și dumnealui la un aperitiv...

Și fiindcă Dragomir se mirà de numele acesta Haim începù să-i explice că numele adevărat al bancherului erà Weissman, că este evreu de ai lor, împământenit însă, alegător în toate colegiile, întrucât este om bogat și că și-a schimbat numele ca să fie mai bine primit în cercurile românești conducătoare din oraș cu care aveà strânse relațiuni de afaceri.

Rând pe rând mai veniră apoi judecătorul Neghină, d. deputat și avocat Svântă-pământ și tânărul avocat Cercel, făcând cerc intim cu cei aflați în băcănie. Incepù „cinstea" și cel

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mai gentil dintre toţi era tânărul Cercel care arătă o deosebită atenţiune judecătorului Neghină, tratându-l cu cele mai alese vinuri.

Fostul poliţai care-i observa nu voia să-i cruţe de loc.

— Ca mâine,— zise,— arătându-l pe Cercel,. o să-l vedeţi şi pe ăsta deputat... Uitaţi-vă cum îl mai cinsteşte pe judecător şi ce curtenitor este cu prefectul... Nimic decât ca să-şi facă mână bună pe lângă ei...

— E şmecher mare spuse Haim...

— Atâta doar,— răspunse fostul poliţai,— încolo... moale de gură... carte puţină... şi nu e nici un deştept...

— Vorba e, ştie să se învârtească?— întrebă Haim,— asta-i toată chestia... Dacă are trecere la autorităţi e destul... Ce-mi pasă mie cum e avocatul? numai treaba să mi-o facă!

Fostul poliţai se apropiă de vecinii săi şi le vorbi pe şoptite: „rămâne vorba între noi,. ştiţi că afurisitul de bancher i-a pus cârligul de nas judecătorului Neghină?"

— Ei cum? întrebă repede Haim...

— Bagă de seamă să-ţi ţii gura,— îi observă d. Năstase,— căci asta nu e lucru de glumă... Să nu te împingă păcatele s'o spui unde nu trebue că nu mai calci pe la judecătorie...

Evreul protestă, cu toate că în sufletul lui simţeă o bucurie nespusă, bucuria că în sfâr-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

șit el, samsarul Haim, îl aveà în mână pe judecătorul care nu-i dăduse niciodată dreptate.

Și fostul polițai continuă:

— Cămătarul i-a avansat parale lui Neghină... Acesta joacă cărți și are nevoe de bani, iar Weissman l'a urmărit și l'a... ajutat... ca să-l oblige tot mai mult... Și acuma mă înțelegeți d-voastră, cămătarul are dreptate întotdeauna...

— Dar chiar o lucrează el așà ca să-și poată scoate întotdeauna dreptate, — observă Haim... Aici e meșteșugul lui și să vă spun una de probă.

„Nepoții Telegenci în înțelegere cu Weissman au adus-o într'o zi pe mătușa lor la tribunal să facă un act... Telegeanca este și oarbă și surdă. Cum au adus-o și cum a fost primit actul ei știu... Destul că s'a descoperit în urmă că nepoții o făcuse pe bătrână să creadă că trebue să meargă la tribunal pentru depunerea unui act de arendare a moșiei sale Stâlpul, pe temeiul căruia aveà să primească 10.000 lei arenda primului an. De fapt actul erà de ipotecă, pentru suma de 80.000 lei, din care peste cei 10.000 de lei dați de cămătar Telegencei, acesta mai dăduse nepoților încă 10.000 lei, pentru realizarea afacerei. Cu procente datoria a trecut de 100.000 de lei, iar astăzi Albianu a scos moșia în vânzare...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cine poate să spună, — observă Haim, — că d. bancher nu are dreptate în urmărirea pe care a făcut-o? Are actele în regulă...' Şi aşà merge la tribunal: cine are acte are dreptate"...

— Iacă asta n'o ştiam, strigă în gura mare fostul poliţai, deşteptând atenţiunea celor ce se cinsteau în băcănie.

Svântă-pământ dornic de popularitate, întrucât năzuià să ajungă şef de partid în localitate, şi după el avocatul Cercel, intrară în camera separată a „aperitivelor" spre a vedeà cine-i şi pe acolo, după cum obicinuiau să se exprime.

Intrând înăuntru, Svântă-pământ se prezintă singur lui Dragomir, lucru pe care îl făcù şi Cercel. Incepură să discute despre aperitivele luate, să le laude aducând elogii d-lui Nae Ciupitu care avusese o idee atât de bună cu deschiderea localului.

Plictiseala acestei discuţiuni, mirosul greu de băutură şi lumea pe care o cunoscuse aici îl făcură pe Dragomir să nu mai poată rezistà şi să plece. Işi luă ziua bună dela fostul poliţai şi dela noui veniţi şi ieşì prin băcănie însoţit de Haim.

In trecerea lor Dragomir şi Haim auziră pe prefect cum descrià tovarăşilor săi cu patimă pe domnişoara Suzane, călăreaţă la cir-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cul Wolff sosit de curând în oraș, la a cărui primă reprezintație azistase. Prefectul erà foarte meșter în această descriere, iar cei din jurul său îl ascultau cu plăcere. Sub inspirația băuturii o imità pe Suzane cum galopà cu calul, reproducând gesturile artistei.

Dragomir se despărți de samsar în ușa băcăniei. Rămas singur pe stradă își amintì de întrebarea adresată de prefectul Sănduleanu băcanului la intrarea sa în prăvălie: „Unde sunt ai noștri?" Și acum înțelegeà bine cuvintele „ai noștri". La început își închipuià că prin această expresie prefectul desemnà pe partizanii săi politici, acum însă pricepù că erà vorba de o clică de foști, actuali și viitori conducători ai destinelor nenorocitului județ și oraș în care locuià... In mintea sa se făcù tot mai multă lumină asupra rostului treburilor publice din prezent și se gândì umilit la societatea de a cărei considerație trebuià să se bucure. Totuși înzestrat cu un avânt sufletesc înălțător, Dragomir continuà să spere. In inima lui nu mureà nici o impresie dată de lumea care'l înconjurà ci tocmai din potrivă din aceste impresii răsăreà îndemnul său la viață și marea sa încredere în viitorul țărei sale... Simțeà că drama urâtă a politicianismului care se desfășoară în jurul său va trezì într'o zi poporul la adevărata viață...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi cugetà că acea zi nu este departe şi că o apropie şi groaznicul incendiu pe care l'au aprins în Europa ungurii şi germanii... incendiu care, prevedeà că va fi stins şi de poporul său, pentru ca neamul întreg să nu fie consumat de el...

IV

Despărţindu-se de Dragomir, Haim, om practic, socoteà folosul pe care i-l poate aduce cele auzite la „Butoiul mare". Descoperise două afaceri din care puteà să câştige parale şi'şi trudeà mintea cum să le ticluiască să poată reuşì mai bine.

Prima afacere, şi pe care samsarul o socoteà mai sigură erà acea cu rezilierea contractului de arendare al lui Istrătescu, care nu aveà cu ce plătì arenda moşiei luată dela Nicolaidis. Se temù un moment că Istrătescu va puteà găsì cei 10.000 fr. trebuincioşi cu împrumut, şi, în cazul acesta afacerea erà pierdută. Işi amintì însă că arendaşul nu mai are nici un credit din cauza patimei jocului de cărţi şi că prin urmare poate să-şi pună în aplicare planul cu toată siguranţa succesului.

Se duse deci drept acasă la Marinescu, amatorul să ia în arendă moşia lui Nicolaidis.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Nu'i spuse nimic din cele petrecute în prăvălia d-lui Nae Ciupitu ci îl sondă numai în privinţa comisionului său pe care-l pretindeà cât mai mare faţă cu angajamentul pe care şi'l luà să pună pe proprietar în situaţiunea de a puteà rezilià contractul.

Marinescu care ştià că Haim e deştept şi că-i poate face o afacere bună îi făgăduì, cu atât mai mult că se gândeà că la plată samsarul va mai lăsà din pretenţii.

Dela Marinescu Haim se duse apoi la Nicolaidis, căruia îi spuse cele auzite dela fostul poliţai Lung-de-mână, în camera de „aperitive" dela băcănia „la Butoiul mare". Adăogă că noul arendaş este gata şi că acesta dă câtevà mii de lei în plus peste arenda pe care o luà dela Istrătescu.

Nicolaidis care atâta aşteptà nu stete mult la gânduri şi execută întocmai planul lui Haim, care reuşì în întregime.

A doua afacere, mai grea, dar pe care Haim nu voià să o treacă cu vederea consistà din a puteà ciupì cevà parale dela prefectul Sănduleanu în chestia cu artista Suzane dela circul Wolff. Erà greu, într'adevăr, însă samsarul întemeiându-se pe cunoştinţa pe care o aveà de multă vreme cu prefectul şi pe serviciile pe cari i le făcuse în trecut, îndrăznì să se ducă să i-o propună. Căci, îşi ziceà

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Haim: „bătaie pentru aceasta nu am să mănânc; cel mult are să mă isgonească, şi ce aşi pierde eu Haim cu asta?"... Dar nici aceasta nu i se puteà întâmplà,— socoteà el,— de oarece prea vorbeà cu patimă prefectul despre domnişoara Suzane în băcănia d-lui Nae.

Nu vru să se ducă acasă la Sănduleanu din cauză că acesta erà însurat şi aveà copii mari, iar zidurile au urechi,— îşi ziceà Haim. Se duse dar la prefectură.

Erà pela orele zece dimineaţa. Sănduleanu nu venise încă. Intră în sala de aşteptare care erà plină de primari şi notari ai comunelor rurale din judeţ, de oameni de afaceri şi câtevà persoane influente din oraş, venite pentru intervenţiuni pe lângă prefect.

Haim trase cu urechea şi aici despre o afacere grasă pusă la cale de un deputat în tovărăşie cu prefectul şi care urmà să se facă pe numele unui om de pae al acestora anume Ilie Georgescu, zis Otreapă şi care fiind de faţă găsise ocaziunea să se laude cu afacerea din care urmà să iasă pricopsit. Erà vorba de o vânzare în tăere a unei păduri a judeţului şi lucrurile fuseră aranjate cu aşà dibăcie că toţi concurenţii fusese înlăturaţi cu toate că oferise preţuri înzecite peste ce dăduse Otreapă... Neapărat că şi acesta urmà să aibă partea lui în afacere, dar de sigur că

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pricopseala aveà să revie în primul rând deputatului şi prefectului, şi deaceea unii din cei prezenţi întorceau capul cu desgust dela Ilie Georgescu pe când acesta se lăudà, iar alţii îi râdeau în nas.

Cam pela ora 11 sosì şi prefectul. Trecând prin sala de aşteptare privì la mulţimea care îl aşteptà şi făcù semn lui Ilie Georgescu să vie după dânsul. Acesta însă nu stete în cabinetul prefectului decât câtevà minute, şi eşì. In acel moment aprodul anunţă pe Haim că dacă are cevà de vorbit cu d. prefect poate să intre.

Pe cât de mare fu bucuria lui Haim când se văzù chemat pe atât de mare a fost mirarea celor rămaşi în sală de aşteptare printre care erau şi unii cu vază. Aceştia însă nu se socotiră ofensaţi pentru atenţiunea pe care Sănduleanu o dedeà samsarului pentrucă bănuiau că este la mijloc vre-o afacere în care prefectul este direct interesat, mai cu seamă că şi cei mai mulţi dintr'înşii erau veniţi tot pentru afaceri, care însă îi interesau numai pe ei.

Intrând în cabinetul prefectului acesta se arătă grăbit şi cerù lui Haim să-i lămurească rostul vizitei.

Lui Haim nu prea îi conveneà însă graba aceasta, căci afacerea pentru care venise fiind

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de un ordin mai delicat ar fi vrut ca mai întâi să discute despre alte lucruri, până când să vie la chestiune.

Începù dar prin a-l lăudà și a-i spune câte aude de bine în public despre administrația lui și că de curând chiar a avut ocaziunea să constate aceasta în ziua când s'au văzut în băcănia dela „Butoiul mare".

— Erați și în vervă,— îi adăogă Haim, neștiind cum s'o înceapă...

Prefectul care nu-și mai aduceà bine aminte de cele ce discutase în prăvălia lui Nae Ciupitu, tot nu puteà să-l înțeleagă pe Haim...

— V'am făcut un serviciu,— își luă însfârșit Haim curagiul,— și... am vorbit cu domnișoara Suzane...

— Ce Haim glumești? Ești nebun? Cin' te-a pus? — îl dojenì Sănduleanu și începù să râdă cu poftă...

Haim într'adevăr fusese mai de vreme la artistă și-i spusese că a fost plăcută de prefectul județului și că îi poate aduce dela el un cadou de 500 franci pentru un costum... Să-i facă însă și lui parte din sumă..

Partea grea a afacerei erà prin urmare cum să facă Haim să scoată banii dela prefect, căci restul ar fi mers ușor... Mă rog erà d. prefect la mijloc și artista nu puteà să-l re-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fuze, cât despre Sănduleanu Haim avusese a doua oară acum ocaziunea să constate marea simpatie pentru Suzane...

Trebuià dar ca Haim să pună chestiunea neted... şi o puse.

— Domnule prefect, artista are nevoe de un costum... cu 500 de lei aţi puteà-o ajutà...

— Ce? se răstì Sănduleanu... Cinci sute de lei? D'astea te-ai apucat Haim?

Haim care-l ştià pe prefect avar, dar afemeiat, prinse să-i amintească descrierea pătimaşă pe care o făcuse artistei în băcănia „la Butoiul mare"...

In loc însă să-l înduplece pe prefect acesta se aprinse şi mai tare. Vociferà că i se făcuse lui Haim ruşine că s'ar fi putut auzì în salonul de aşteptare. Insfârşit samsarul o sfeclì când l'a auzit pe prefect susţinând că artiştii circului sunt spioni nemţi şi că îi va pune în urmărire. Işi aduse aminte însă că domnişoara Suzane erà franceză şi la această observaţiune a sa prefectul tot nu se dădù bătut, ba încă continuă să afirme şi mai cu tărie că şi artista este spioană.

Haim eşì din cabinetul prefectului pela orele unsprezece şi jumătate foarte abătut.

Nu numai că nu reuşise nimic dar mai dăduse de necaz şi pe artiştii circului. Miro-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1901-1932

sise el însă cam ce însemnà supărarea prefectului şi se gândeà cum să o dreagă. Cei 500 de lei ceruţi îl necăjise pe d. Săndulеanu şi acum samsarul erà în căutarea unui mijloc de a împăcà toate interesele.

A doua zi un comisar se prezintă la directorul circului cerându-i relaţiuni asupra artiştilor săi care sunt învinuiţi de spionaj. Cercetările urmau să fie făcute mai cu seamă asupra domnişoarei Suzane care erà în principal bănuită.

Haim aflând dela artistă cele petrecute căută să o domolească explicându-i ce este la mijloc. Chestiunea pentru Haim erà însă de a puteà ciupì cevà. Se duse dar la director şi'i spuse că el are trecere pe lângă d. Săndulеanu şi că poate să înlăture pâra adusă artiştilor cu condiţiunea de a i se da cevà...

— „Haim nu e pretenţios, — a spus el. Două, trei sute de lei sunt de ajuns".

Directorul făgăduì, iar Haim îi destăinuì dedesuptul acestei neplăceri. Il hotărî dar pe acesta să o trimită pe Suzane la d. prefect spre a-l convinge că nu este spioană.

Ingeniosul Haim a reuşit astfel să ia şi de la directorul circului Wolff suma de două sute de lei. Şi nu se bucura numai de atât, cât mai cu seamă pentrucă îi eşise numele în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

oraș că se bucură de încrederea prefectului și că are mare trecere la el...

Dar cum bucuria aceasta îi veneà și după urma lui Dragomir îl căută să-i mulțumească. Haim îl considerà acum pe Dragomir ca om cu piază bună și se hotărâ să-l conducă mai departe în cercurile cunoscuților săi.

V

Când pela orele cinci după amiază Dragomir intrà în cafeneaua „Elitei" aceasta erà arhi-plină. Pâlcuri-pâlcuri de indivizi erau grupați în jurul meselor pe care se jucà „table" sau „cărți", iar cei cari nu aveau loc pe scaune făceau roată în jurul lor, șezând în picioare. Dacă doi inși jucau, de atâtea ori pe atâți căscau gura. Numai în fundul cafenelei erà puțină animație. De acolo se auzeà gălăgie. Privind într'acolo Dragomir îl zări pe Haim într'un grup a cărui cunoștință o făcù prin mijlocirea lui. Ii fură prezentați: Iordache Popescu arendașul moșiei „Bălțile", proprietatea doamnei Penelopa Arghiriadis, un distins agricultor,-- spuneà Haim, --care numai în cinci ani de arendășie a pus la o parte un capital de patru sute de mii

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de franci. D. Iordache avusese mai înainte ca ocupațiune măcelăria, care însă nu'i rentase îndeajuns, împrejurare care l'a făcut să o părăsească. Ii fu prezentat apoi d. Ghiță Clanță, comisionar de cereale, un a-toate-știutor, care dela politica externă mondială, pe care o învârteà pe degete, treceà cu foarte mare ușurință la cele mai mici incidente din fundul mahalalelor, pe care le urmăreà tocmai pentru a-și pune în evidență cunoștințele, și a fi pe placul societății sale. Prezența sa alături de d. Iordache erà dela sine înțeleasă, cu toate că, după cum spuneà Haim, cu greu erà să scoată cinevà cinci bani din mâinile arendașului.

Dragomir mai cunoscù aici pe d. Iorgu Vasilescu, avocat, și senator, un bătrân foarte isteț și singurul în măsură să mai tempereze elanul diplomatic al d-lui Ghiță Clanță. Haim îi mai arătă lui Dragomir pe pungașii Mande și Puică, care jucau biliard, doi eleganți filfisoni de ai fi zis că sunt proprietari cu 40.000 lei venit anual. Haim însă mărturiseà pe cuvântul său de onoare că Mande trăește după urma unei femei pierdute, iar Puică este clientul caselor de corecțiune.

„Câte semnătùri nu a falșificat Puică pe poliți, — spuneà Haim,— și priviți-l acum, este introdus în lumea cea mai bună, toți îi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

întind mâna în cafeneaua „Elitei" şi toţi îl laudă că este bun jucător de biliard".

Singur la o masă, în faţa unei cesci de cafea, un domn tânăr ca între treizeci şi patruzeci de ani, citeà un ziar. Haim îi făcù cunoscut lui Dragomir că acesta este d. Georgel Ionescu-Frige, un vestit cavaler de industrie, care bușise de curând o bună partidă de însurătoare, luând în căsătorie o domnișoară cu o jumătate de milion zestre, el care nu erà decât un simplu agent electoral în graţiile prefectului Sănduleanu. Şedeà izolat şi nu vorbeà cu nimeni, iar toată cafeneaua vorbeà în surdină că este predestinat să fie în curând deputat.

Dorind să cunoască întreaga societate a cafenelei „Elitei" Dragomir întrebă pe Haim despre toţi cei cari luau parte la mese în apropierea sa. Acesta îl satisfăcù. Ii spuse că domnul înalt şi gras dela masa de alături de dânşii este căpitanul pensionar Stelian Alarmă, un om care se amestecă în treburile altora neavând ce face. Haim îi explică cum din cauza lipsei de ocupaţiune căpitanul făceà pe samsarul. Se vârâse şi în politică, dar nu putuse să ajungă decât consilier comunal. Ciupeà cevà şi de acolo, dar nu atât ca să-l îndestuleze şi în tot cazul îi rămâneà atât timp disponibil de şedere ca să se poată în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

deletnicì şi cu misitia. La aceiaşi masă mai erà un pensionar, fost funcţionar la poştă, care, după spusa lui Haim, veneà regulat dimineaţa şi după amiază la cafenea, ca la slujbă, să nu moară de urât. In tovărăşia acestora mai erau doi tineri foarte sărăcăcios îmbrăcaţi, cu gulerele hainelor roase: semn de mizerie. Unul se numeà Popescu şi fusese funcţionar la primărie. Băiat cum se cade şi funcţionar de carieră, a fost înlocuit odată cu schimbarea regimului cu fiul unui agent electoral care are voturi în familie şi care făcuse servicii însemnate actualului primar. Celalt tânăr, Georgescu, fost administrator de plasă, demisionat însă de bună voe, nu numai pentrucă altminteri s'ar fi expus la ruşinea ca prefectul noului regim să-i ceară demisia, dar şi pentrucă aşteptà ca după această şedere în opoziţie, partidul din care face parte şi pe care ziceà că nu-l poate părăsì din cauza principiilor, să-i deà o slujbă şi mai bună. Stând la cafenea aşteptà cu chipul acesta să-i vie cât mai repede partidul la putere.

Dragomir, trăgând cu urechea prinse câtecevà din discuţia lor. Tânărul Georgescu atacà partidul dela guvern şi în special administraţia judeţului din care făcuse parte, găsind aprobarea lui Popescu şi chiar a căpi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tanului Alarmă, care deşi erà „la putere" fiind consilier comunal, totuşi declarà în gura mare că este nemulţumit de oarece nu i s'au dat toate avantagiile făgăduite în opoziţie şi că este dispus să treacă în partidul advers dacă i se va da o situaţiune mai bună. Georgescu, care se lăudà că are trecere în cercurile superioare ale opoziţiei din localitate, îi făgăduià căpitanului că va comunicà celor în drept chestiunea, asigurându-l că i se va da toată satisfacţiunea, cu condiţiunea numai să demisioneze din consiliul comunal, spre a face neajunsuri administraţiei comunale şi guvernului care urmà să fie atacat de presa opoziţiei şi pe acest motiv. Popescu mai cu seamă, aprobà din răsputeri această idee, din răzbunare faţă de primarul care îl dăduse afară din serviciu.

La o masă de lângă fereastră jucau cărţi doi inşi: d. Niţă Ispas fost comerciant de manufactură şi d. Costea Ivanciu cel cu prăvălia de agentură şi comision din strada Cucului. Haim văzându-i începù:

— D. Ispas,— vorbì Haim,— nu mai are grije acuma, a luat un sfert de milion dintr'o singură lovitură. Tot a fost bun de ceva şi războiul acesta din afară.:. S'au îmbogăţit mulţi negustori...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Toți câți au știut să se învârtească,— adăogă Clanță.

Dragomir care nu știa despre ce e vorba, cerù lămuriri, iar d. Clanță nu așteptă mult să fie rugat.

— Par'că n'ai fi de pe aici d-le Dragomir, —îi observă acesta... Ce Dumnezeu! Tot târgul știe de afacerea d-luĭ Ispas... Două sute cincizeci de mii de lei dintr'odată... Așà ocaziune mai rar... Ce să zici... a fost și norocul cu împrejurările acestea... Altfel nu se întâlneà dumnealui cu pleașca asta...

— Adevărată pleașcă,— adăogă d. Iordache.

— D. Ispas și-a vândut toată marfa din prăvălie,— începù distinsul comisionar de cereale, adresându-se lui Dragomir,— unui angrosist de manufactură care strânge asemenea mărfuri pentrucă lipsesc din cauza războiului european. Și cu tot prețul de un sfert de milion pe care l'a plătit d-lui Ispas, angrosistul tot a realizat o bună afacere, dela care și el va câștigà după cum a câștigat Ispas.

Astfel s'a pricopsit d. Ispas... Din dator ce erà, acum.., joacă cărți la cafenea... după urma cârpeturilor... și a războiului.

— Bravo chilipir!— exclamă Haim. Dar dacă e să vorbim, numai el s'a pricopsit a-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cum? Luați la rând toată piața și-o să vedeți. Fiecare negustor a pus de-o parte cevà... Toți au urcat prețurile! Și de ce? Fiindcă lipsesc mărfurile, spun ei... Dar și dacă acestea sunt din belșug tot așà spun...: Eu însă nu cred pe nici unul... Au simțit că e timpul să se pricopsească și-atât...

— Toți câți au știut să-și facă treburile,— vorbî d. Ghiță Clanță,— au rămas bine... Și vecinul d-lui Ispaș, ce cusur are? Nu a încasat și el câtevà sute de mii de lei din specula de cereale? A cumpărat câtevà sute de vagoane de porumb pe când acesta erà eftin și le-a trecut peste graniță, vândute cu prețul întreit, grație protecțiunei unui înalt funcționar administrativ pe care l'a corupt cu bani...

— Eu am auzit,— spuse Haim,— că a reușit să facă afacerea aceasta prin ginerele său făcut de curând, Remus Panaitescu, fiul deputatului Panaitescu.

— Nici vorbă de asta,— întrerupse comisionarul de cereale. Căsătoria lui Remus Panaitescu cu fiica lui Ivanciu a urmat după realizarea acestei afaceri, care dacă nu s'ar fi făcut nu se făceà nici căsătoria... Cu sutele de mii de lei luate după porumb l'a făcut bulgarul Ivanciu ginere pe fiul deputatului Panaitescu!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Tii!... și ce mai nuntă!...— exclamă Haim...

— Boerească!— adăogă d. Clanță...

— Nici n'am mai văzut până acum alta la fel,— vorbì și d. Iordache...

— Numai îmbrăcămintea miresei a costat zece mii de lei, — întâmpină comisionarul, care aveà darul să exagereze toate lucrurile.

— Eu am auzit, — spuse Haim,— că cerceii au costat singuri cinci mii de franci.

— Eu am vorbit chiar cu d. Panaitescu în privința asta,— adăogă d. Iordache,— care mi-a spus foarte serios că toate cheltuelile nunței s'au ridicat la douăzeci de mii de lei fără nici o exagerare. Și probabil să-i fi costat atât față de luxul pe care l'au făcut. A ținut dansul și petrecerea până la ziua albă. A curs șampania ca apa... A cântat orchestra cea mai bună... Apoi luxul și toaletele familiei întregi... Toate acestea costă bani și mai cu seamă astăzi când toate sunt scumpe!

— Bravo afacere a făcut d. Remus!—lăudă Haim pe ginerile d-lui Ivanciu... Și ce face mă rog d. Remus acum? Cu ce se ocupă?

— Vorba vine,— răspunse d. Clanță,—că cu administrarea moșiei Isvoarele, zestrea mamei sale, de fapt are ca ocupațiune jocul de cărți. Îi plac foițele... O știe... Clubul „Vi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

itorului"... Desigur însă că acuma are să-l bage tatăl său în politică, să-i lase de moștenire scaunul de deputat...

— Cu chipul acesta se va întemeià dinastia Panaitescu,— vorbì d. Iordache... Așà cum se obicinuește astăzi în partidele noastre politice...

— Dacă Remus Panaitescu nu e bun de altcevà,—deschise în sfârșit gura și Dragomir, cel puțin să facă dinastia în politică...

Ba mai bine să-și vadă de treabă la clubul „Viitorului", decât să încurce lumea în politică,—răspunse comisionarul, care după câte se vedeà nu prea făceà haz de fiul deputatului Panaitescu. In politică trebue să muncești pentru binele obștei, adică pentru alții... or, cum va puteà face cevà pentru alții acela care nu a fost în stare să facă pentru el nimic?

— Bine ai vorbit aici domnule Ghiță, — se pronunță d. Iorgu Vasilescu, care până atunci citise un jurnal fără să deà atențiune celor discutate. Eu cu toate că sunt de-o culoare politică cu Panaitescu totuși desaprob dinastiile în politică din principiu. Căci ce fel de democrați mai suntem noi dacă nu vom lăsà pe cei cari merità, pe cei cari muncesc și sunt folositori obștei să se ridice la situațiunile care într'adevăr îi pot face folositori,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

și în schimb vom primì de conducători pe cartoforii din cluburi, pentru că sunt fii unor părinți cari au muncit?

Dragomir nu se putù abține să nu felicite pe d. senator pentru justa părere pe care o enunțase. Acelaș lucru îl făcù apoi și d. Iordache, cu totul însă din alte motive decât cele ideale care-l determinaseră pe Dragomir să fie de aceeași părere cu d. Iorgu. Și anume, d. Iordache,— după cum o mărturisèà,— se temeà că cu sistemul dinastiilor din politică, fiul său Jean I. Popescu, — care neputând să termine liceul în țară obținuse diploma de doctor în drept dela Facultatea din Bruxelles,— nu va puteà să ajungă niciodată nimic. Și mare foc aveà d. Iordache să-l vadă pe fiul său Jean om mare: deputat, primar, prefect... însfârșit orice ar fi, mare însă să fie și puternic, nu numai pentru satisfacția orgoliului părintesc dar și din interesul de a aveà un sprijin mai de aproape în afacerea d-sale de arendășie.

In urma acestei discuțiuni d. Iordache Popescu, începù să deà o atențiune bine-voitoare lui Dragomir. Il invità chiar la vânătoarea de iepuri organizată de fiul său Jean pe moșia luată în arendă. Ii spuse,— ca să-l atragă,— că sunt invitate și alte persoane sus puse din

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

localitate, și că cu toții vor fi bine serviți la conac. Il prevenì părinteşte să vie bine îmbrăcat, căci erà vreme de iarnă și ger. Începù apoi să-și laude gospodăria dela moșie spre a'l ademeni și mai mult.

Spre marea mirare a lui Haim, care știà că Dragomir numai vânător de epuri nu este, îl auzì pe acesta că primește invitația pentru care atențiune a mulțumit chiar d-lui Iordache, luând înțelegere deplină asupra zilei când urmà să aibă loc vânătoarea, asupra orei plecărei din oraș și a mijloacelor de transport.

In momentul acesta doi jucători de table dintr'un colț al cafenelei se luară la ceartă. Unul pretindeà că celalt potrivește zarul. Jucând pe bani, cel care pierdeà se socotcà înșelat de cel care câștigà. Vociferările și insultele începură să plouă pe când toți ceilalți clienți ai cafenelei ridicându-se dela locurile lor făcuse cerc în jurul beligeranților. Mande în câtevà clipe a fost între ei spre a'i despărți. Erà meșter în potolirea scandalurilor ca și în provocarea lor. Și pe când ceartа se înteţeà tot mai tare, iar ceilalți jucători se interesau de origina și detaliile scandalului, unul după altul, d. Iorgu Vasilescu, Iordache Popescu, Dragomir și cu Haim părăsiră cafeneaua.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

De altfel chiar fără acest scandal Dragomir ar fi eșit de acolo din cauza aerului nesănătos pe care îl respirase. Găsise în cafenea o atmosferă proprie, o atmosferă grea și înăbușitoare și reflectă eșind în aerul curat: cafeneaua îți otrăvește sufletul, ca îți aduce și decăderea fizică și cea sufletească...

Despărțindu-se în stradă de d. Iordache și de senator, Dragomir rămase numai cu Haim care-i întrerupse reflexiile:

— Ai făcut o afacere bună primind să iei parte la vânătoarea organizată de băiatul arendașului, începù Haim.

— Ce afacere? întrebă nedumerit Dragomir.

— Ce afacere? repetă Haim... Arendașul are două domnișoare de măritat și au zestre bună.. Acum înțelegi de ce te-a invitat?

Dragomir rămase într'adevăr un moment gânditor, Haim însă știa că întrucât Dragomir făgăduise d-lui Iordache participarea sa, nu aveà să mai revină. Nu se temeà dar că spunându-i aceasta îl va da înapoi dela angajamentul luat. Stăruì dar ca Dragomir să se ducă cu orice preț la vânătoare... spre a-i da ocaziunea să-l vază însurat., grație lui... și sigur că prin mijlocirea sa efectivă, căci arendașul doar nu i-ar fi făcut lui Dra-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

gomir propunerea direct. Dar chiar şi în acest caz Haim îşi socoteà asigurat comisionul din partea lui Dragomir şi deaceea luându-şi rămas bun dela el îşi frecà mâinile de bucurie că a mai găsit încă o afacere bună.

VI

Dimineaţa în care Dragomir a plecat la moşia „Bălţile" să se achite de făgăduiala dată arendaşului, erà o dimineaţă geroasă dar senină a unei zile de pe la sfârşitul lunei Ianuarie. Sunt în decursul acestei luni unele zile de o frumuseţe sclipitoare. Lumina soarelui şi lumina zăpezei dau o strălucire fermecătoare atmosferei liniştite. Dragomir, eşind la câmp cu trăsura împreună cu un alt invitat tânăr, Ionică Procopescu, se resimţì adânc de priveliştea câmpului sclipitor de zăpadă, şi de soare. Aproape nu auzeà ce-i vorbeà tovarăşul său de drum atât de absorbit erà de tabloul care se desfăşurà înaintea ochilor săi. Se trezì din extaz numai când a intrat în sat.

Satul „Bălţile" are vre-o trei sute de case aşezate în şir de o parte şi de alta

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901_1932

a şoselei. Cele mai multe acoperite cu pae şi coceni, îţi dau impresia unei sărăcii cumplite. Copii gălbejiţi şi desculţi se vedeau ici şi colo prin tindele caselor de gard. Procopescu îi spuse că în acest sat bântue paludismul din cauza bălţilor din jurul său.

Nici o viaţă şi nici o mişcare... In afară de acei copii Dragomir mai văzù o femee desculţă într'o bătătură, tăind pe zăpadă nişte crăci cu toporul. Liniştea din sat şi locuinţele văruite îi dădeau impresia că se află într'un cimitir al mizeriei. Acum înţelegeà Dragomir lauda lui Haim adresată arendaşului în cafeneaua „Elitei" că în cinci ani de arendăşie acesta a pus la o parte patru sute de mii de lei. Totuşi tăcù, căci dacă şi-ar fi spus reflexiile lui Procopescu, ar fi fost luat în nume de rău. Dragomir pricepuse că aceasta erà mentalitatea multora şi că nu trebue să-şi spună părerile indivizilor în parte ci obştiei întregi. Se aşteptà apoi la răspunsul că acesta este cazul general cu toate satele după moşiile arendăşeşti sau proprietăreşti.

Trecând prin faţa localului primăriei şi văzând o trăsură la intrare, Procopescu îi comunică lui Dragomir că este trăsura de ambulanţă a judecătorului Dinescu şi că acesta trebue să fie la primărie. Prieten bun cu el,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Procopescu îi cerù lui Dragomir să scoboare la primărie. Acesta primì bucuros.

Primăria din satul „Bălţile" este o clădire la fel cu celelalte din sat. Construcţie de gard şi acoperită cu şindrilă e compusă din două camere cu un antreu la mijloc, toate cu pământ pe jos. In camera în care judecătorul distribuià justiţia, în afară de un dulap, mai erà o masă de lemn nevopsită, pe care se observau cioplituri de briceag. Se vedeau ici şi colo pe masă diferite iniţiale şi date sculptate într'însa. Câtevà scaune de lemn completau mobilierul.

La vederea lui Procopescu şi a lui Dragomir, judecătorul se silì să se arate bucuros, căci de fapt erà foarte jenat de puţina solemnitate a şedinţei sale. După ce călătorii i-au spus d-lui Dinescu, scopul călătoriei lor, acesta le spuse, la rândul său, că în acea zi aveà de judecat un singur proces de furt. Un derbedeu anume Toma Tincă furase două gâşte ale săteanului Prepeleac.

Şi pe când Procopescu se mirà că pentru atâta lucru trebuise să vină în sat judecătorul Dinescu, Dragomir se mirà cum s'au putut găsì două gâşte în satul acela săracăcios, ca să le poată furà cinevà.

Procopescu făgăduì judecătorului că va în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tervenì la fiul arendaşului ca acesta să îl invite şi pe el să ia parte la vânătoare şi apoi plecă împreună cu Dragomir.

*

Au participat la vânătoare afară de arendaş şi fiul său Jean, Dragomir, Procopescu, judecătorul Dinescu, maiorul pensionar Hagioglu şi administratorul plăşei respective, tânărul Mărculescu, curtezanul uneia din domnişoarele d-lui Iordache Popescu.

S'a vânat foarte puţin comparativ cu vânătorile făcute anii precedenţi, şi toţi se mirau neputând înţelege cauza lipsei de vânat. Intr'adevăr de abià au vânat opt epuri şi două vulpi. Mărculescu ca să devină interesant spunèà că văzuse şi un lup, dar mai pe de parte, aşà că nu i-a dat putinţa să se arate viteaz.

Foarte puţin pasionat de vânătoare, Dragomir s'a distrat urmărind peripeţiile celorlalţi tovarăşi vânători, cu care ocaziune a intrat în vorbă cu săteanul Sava un bătrân din serviciul arendaşului.

Acesta i-a istorisit despre petrecerile boereşti ce se făceau înainte vreme la conac. Şi întrucât Dragomir căută să aducă vorba despre administraţia d-lui Iordache, credinciosul Sava ocolèà vădit răspunsul la această chestiune. Văzându-l pe Dragomir om aprobat, îi spuse bucuria că în seara aceea logo-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

deşte pe fiica sa Stanca cu Petre al Ilinchi, un flăcău, care eşise din armată cu banii necesari să-şi cumpere o pereche de boi. Spuneà bătrânul înduioşat că pentru atât mai trăeşte, să o vadă pe Stanca la casa ei.

Dragomir fu surprins de plăcerea cu care săteanul îi arătă la întoarcere căsuţa umilită în care urmà să se petreacă fericitul eveniment.

Ajunşi pe înserate la conac, domnişoarele Esmeralde şi Marie, ficele d-lui Iordache, s'au achitat cu prisosinţă de îndatoririle de a mulţumì pe oaspeţi. Aceştia au mâncat şi mai cu seamă au băut bine. Au râs, au glumit şi au cântat. Mărculescu mai ales erà în splendoarea lui. Aveà darul de a se aprinde asupra chefului şi făceà tot felul de năzdrăvănii. Imità pe jidani şi pe ridicoli şi reproduceà glasul păsărilor, mai cu seamă măcăitul raţelor.

Dragomir sătul de această distracţie, cerù voe să respire puţin aer curat. In mintea lui născuse o idee, aceea de a vedeà logodna Stanchi. Se duse dar la locuinţa lui Sava, care nu erà departe de conac. Bătù la uşă şi mare fu mirarea bătrânului când îl văzù pe Dragomir. Şi-a închipuit că este cu chef, cu toate că acesta erà treaz ca ziua. Drago-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mir însă îl lăsă pe sătean să creadă aceasta, spre a înlătură cât mai mult jena provocată de prezența sa. Această jenă a dispărut repede față cu vorba sa blajină.

La flacăra unor vreascuri care ardeau pe vatră pe un morman de coceni de porumb aprinși, Dragomir, văzù în odaia lipită pe jos cu pământ un pat de scânduri acoperit cu o țoală și o laviță de lemn.

Stanca ședeà în picioare rezemată de pat alături de bătrâna sa mamă Nița. Petre ședeà „pe vine" lângă vatră alături de un flăcăiandru de vre-o 19 ani, cu numele Gheorghe, nepot al lui Sava. Acesta cumpărase de 50 bani rachiu într'o sticlă, iar Stanca copsese câțivà știuleți de porumb uscați,— astfel că fiecare erà în mână cu câte un știulete de porumb din care mâncà. După consumarea porumbilor bătrânul tată și socru dete sticla cu rachiu pe rând la toți.

Aceasta a fost toată tratația de logodnă.

Petre, un flăcău ca de 26 de ani, povesteà despre cele petrecute în armată. Știutor de carte, erà la curent cu evenimentele războinice și la întrebările lui Dragomir, care căutà să afle simpatiile și antipatiile sale războinice, acesta afirmà o ură înăscută împotriva ungurilor. Pe bulgari îi desconsiderà, vorbind la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

adresa lor cu un sentiment de mândrie și superioritate; pe unguri însă îi urà de moarte. Venind la campania din Bulgaria, la care luase parte și Petre în 1913, acesta fără să arate vre-o neplăcere din cauza oboselilor sau lipsurilor acelei campanii, exprimà numai regretul că nu a putut da cu ochii de bulgari, căci,— spuneà el,— dacă s'ar fi întâmplat una ca asta, bulgarii s'ar fi cumințit. In capul său nu puteà să intre ideia că nu om sau o țară poate să câștige ceva fără luptă și la întrebarea lui Dragomir, ce crede el dacă noi românii am stà pe loc și nu ne-am amestecà în războiul ăsta mare, și totuși să ne vie deagata țările locuite de români și subjugate, nu numai Petre dar și femeile au râs cu poftă, crezând că Dragomir e tot cu chef dela masa arendașului...

Gheorghe încalte i-a extaziat pe toți cu imaginația sa eroică.

— Ce-ai face tu, măi Gheorghe, dacă te-ai duce în rezbel?— îl întrebă Dragomir.

Gheorghe ridicându-se în picioare aduse mâinile la carâmbii cismelor sale lungi de ajungeau la glesne.

— „O suliță mi-așĭ legà-o de aici,— arătà el la carâmbul piciorului drept,— și altă suliță dincoace,— arătând la piciorul stâng.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In mâna dreaptă să am puşca, iar la coapsa stângă atârnată sabia. Să intru aşà între vrăjmaşi. Şi când voi mişcà piciorul drept să-l iau în suliţă pe unul, iar când voi pune şi pe stângul să ridic în suliţă pe altul; care ar vreà să mă lovească în piept să-l atac în piept cu puşca, iar când voi isprăvì gloanţele să lovesc cu sabia".

Dragomir plecă strigând ca un nebun: „ăsta e neam de eroi! La o parte cu acei care caută să-i falşifice destinele!"

VII

Intors acasă Dragomir se simţeà pretutindeni stăpânit de sufletul eroului Gheorghe. Işi amintì de viaţa şi moravurile societăţei orăşeneşti pe care le cunoscuse în explorările recente şi cât de mici şi de ridiculi i se păreau eroii cafenelelor şi cârciumilor faţă de voinţa vitejească curată a copilandrului de 19 ani care întrupà instinctiv voinţa şi tăria unui neam întreg.

Chemă într'o zi pe cunoscuţii săi şi le spuse

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

că dorește să vorbească în public, iar lui Haim îi spuse între patru ochi, după ce își anunțase conferința: „adună pleava din cafenele, din cârciumi și din cluburi căci vreau să-i vorbesc și știu că dumneata ai multă trecere prin aceste localuri,— poți chiar determină un curent, după cum este obiceiul politicianilor. Adună-mi și toată lumea din piață, căci vreau să vorbesc la toți. Voii chemà eu și puținele suflete curate... dumneata să ai grije de rest"...

Evreul crezând că Dragomir s'a țicnit caută să se eschiveze. Curios și tot cu gândul la afaceri, încercă să se intereseze de ceeace a făcut Dragomir la vânătoarea... de căsătorie la care fusese invitat, dar neprimind nici un răspuns favorabil din partea acestuia înțelese că afacerea nu se poate face și că prin urmare nu trebue să piardă timpul. Nu știà cum să facă însă să scape de însărcinarea pe care i-o dăduse Dragomir, căci dacă aveà Haim vre-o parte slabă erà aceea că fugeà de rolul de agent electoral și aceasta din teama de a se amestecà în politică din cauza persecuțiunilor.

„Să nu mă dai de vr'un bucluc", îi spuse el lui Dragomir... Și cu mare greutate îl convinse acesta că nu numai nu face aseme-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nea afacere urâtă, dar că tocmai vrea să-şi facă un merit din a lovì într'însa.

*

Sala plină. Venise la conferinţa lui Dragomir lume din toate straturile societăţei : unii din curiozitatea de a-l ascultà vorbind, neavând altă distracţie în seara aceea, mai cu seamă că erà intrarea liberă, — alţii să-i caute vre-un cusur la vorbă, căci câţivà politiciani se speriaseră că le ia locul în partide şi răspândiseră astfel tot felul de svonuri rele la adresa lui.

Conferinţa, tratând despre situaţiunea noastră internă şi externă faţă cu marele războiu european, a terminat cu următorul fragment:

„De aceea v'o repet: vă trebue un ideal pen-
„tru care să luptaţi, căci numai din sbuciu-
„mul luptei şi nădejdea de mai bine va ră-
„sărì seninul zilelor de mâine. Vă trebue o
„o luptă pentru un vis, care să treacă pe de-
„asupra vieţei meschine pe care o trăiţi. Nu-
„mai aşà veţi altoì viaţa cu sânge curat şi
„o veţi înălţà acolo unde trebue să domneas-
„că. Numai aşà veţi fi şi voi oameni şi veţi
„lăsà urmaşilor voştri o moştenire de care
„omenirea să se simtă demnă. Fără vis în
„viaţă nu ştiţi de ce trăiţi şi veţi murì fără
„să fi înţeles vre-o taină...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„Vă mai trebue şi o puternică sguduire „sufletească spre a trezì în voi sentimentele „înalte...

„Şi idealul există dar nu'l înţelegeţi, iar „visul înălţător pluteşte dinaintea ochilor voş- „tri care nu'l văd. De'l veţi vedeà vă veţi „uità fiinţa tăvălită în păcat şi în ruşine. Veţi „renaşte răscumpărând trecutul şi veţi înălţà „viitorul...

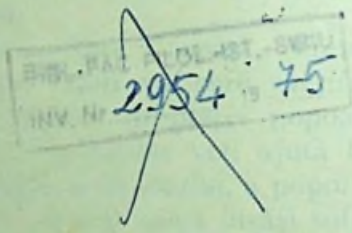
„Vâltoarea focului aprins de unguri şi de „nemţi în Europa ameninţă să consume ci- „vilizaţia, rod al libertăţii popoarelor. Priviţi „la lumina flacărilor care mistue vieţi nevino- „vate şi veţi înţelege idealul timpului vos- „tru... Apropiaţi-vă de Carpaţi şi ascultaţi „gemetele fraţilor arşi de duşmanii voştri pen- „tru mărirea lor sălbatică şi veţi înţelege „visul vieţei voastre... Uitaţi-vă şi în jurul „vostru şi în mizeria şi resemnarea dela sate „veţi găsì îndemnul la luptă pentru o lume „mai bună.

„Inainte!... Spre Carpaţi... Vremea barba- „ră în care trăiţi vă cere sacrificiul vieţei „pentru triumful dreptăţei popoarelor... Pe „drumurile Carpaţilor veţi ajutà la salvarea „civilizaţiunei, a neamului, a poporului vostru „nenorocit, vă veţi salvà însăşi sufletele voas- „tre...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„Înainte! Spre Carpaţi... Nu lăsaţi pe ni-
„meni să speculeze gloria de a fi îndeplinit
„măreţul vis... căci dintr'însa se va face armă
„împotriva voastră... Cu voi şi numai prin
„voi... ca vouă poporului întreg să vă revină
„toată gloria izbândei şi tot dreptul la roa-
„dele sale.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Preţul 1 leu